

BOZUKKALE SUALTI KAZISI, 2019 SEZONU
BOZUKKALE UNDERWATER EXCAVATIONS, 2019 CAMPAIGN

* Harun Özdaş

2017 yılından buyana Dokuz Eylül Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Bozukkale Batığı kazısı üçüncü sezon çalışmalarında da oldukça önemli buluntular ve bilgiler sundu¹. Bozukkale batığı, Muğla'nın Marmaris ilçesi, Bozburun mevkiinde, Akdeniz'de antik dönem deniz ticaretinin en önemli geçiş bölgesi olan Rodos kanalında, 30 ila 47 metreler arasında bulunmaktadır. DEÜ Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü'ne bağlı *K. Piri Reis* Araştırma Gemisi ile Türkiye Batık Envanteri Projesi kapsamında yürütülen arkeolojik sualtı araştırmaları sırasında altı yıl önce keşfedilmiştir.

Ana kargosu mortarium olan ve ilk belirlemelere göre Arkaik Dönem'e tarihlenen batığın kazı çalışmaları arkeologların yanı sıra, konservatörler, tarihçiler, deniz jeofizikçileri, deniz biyologları, doktorlar ve eğitimci balıkadamlar tarafından yapılıyor. 2019 yılında iki ay boyunca devam eden kazı çalışmalarında Bodrum Belediyesi'ne bağlı *STS Okul Gemisi* kullanıldı. Sert deniz koşullarına açık konumda yer alan batıkta çalışan ekibin özveriyle oldukça verimli sonuçlar elde edildi.

Kazı çalışmaları, gemi üzerinden kılavuz halatla alana doğrudan inilerek, beş adet emici hortum sistemi ile gerçekleştirilmektedir. Dalış sonrası dekomprasyon beklentileri saf oksijen tablolarına göre yapılmaktadır. Dalış kazalarına karşın, İstanbul Üniversitesi Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı'ndan doktorlar dönüşümlü olarak çalışmaya dahil olmuş² ve bir doktora tezi kapsamında tüm dalgıçların dalış sonrasında Doppler cihazı ile ölçümleri yapılarak dalış profilleri izlenmiştir.

¹ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, DEÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne desteklerinden ötürü teşekkür ederiz. Ayrıca Kazı Başkan Yardımcısı Dr. Öğr.Üy. Nilhan Kızıldağ'a, Bakanlık Temsilcisi Hüseyin Vural'a, Promare Vakfı Başkanı Ayşe Atauz ile başta İrfan Yıldız, Samet Harmandar, Dr. Güngör Muhtaroglu, Selman Kahraman, Göksu Tatoğlu, olmak üzere tüm kazı ekibi ile Kaptan Mustafa Cengiz ve diğer gemi personeline katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

² İstanbul Üniversitesi Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp AD Başkanı Prof. Dr. Akın Savaş Toklu'ya ve çalışmaya katıldıkları için Araş. Gör. Dr. Selahattin Çakıroğlu ve Araş. Gör. Dr. Seren Kırmızı'ya çok teşekkür ederiz.

Initiated in 2017 by the Institute of Marine Sciences and Technology at Dokuz Eylul University, the third campaign of archaeological excavations at the Bozukkale has revealed many important artifacts and new data¹. A shipwreck was discovered at a depth between 30 and 47 meters off Bozburun near Marmaris in southwestern Turkey, located on a important maritime trade route of antiquity, the Rhodes channel. The wreck site found during a survey by *K.Piri Reis* Research Vessel of the Institute of Marine Sciences and Technology, as part of the Shipwreck Inventory Project of Turkey, six years ago.

The shipwreck carrying mortaria as a main cargo and dating back to the Archaic Period has been excavated by a multidisciplinary team, which includes archaeologists, conservationists, historians, marine geophysicists, marine biologists, doctors, and diver instructors. The *STS* Sailing and Training Ship was used during the two-month campaign in 2019. Even though the shipwreck was exposed to rough sea conditions at its resting location, the devotion of the excavation team produced excellent results.

The excavation was carried out using five airlifts, and scuba dives were conducted using a shot-line attached to the wreck site. The decompression stops were calculated using pure oxygen tables. In case of a diving accident, doctors from Istanbul University, Department of Underwater and Hyperbaric Medicine alternately participated in the study² and observed the diving profiles of the divers using a Doppler measuring device. Their measurements will contribute to a PhD thesis.

¹ We would like to thank to the Ministry of Culture and Tourism, Presidency of Strategy and Budget of Turkey, and Dokuz Eylul University Department of Scientific Research Projects for their support. We would also like to thank Dr. Nilhan Kızıldağ, Vice Director of the excavation, Hüseyin Vural, the representative of the Ministry, Ayşe Atauz, the President of Promare Foundation, and the entire excavation team, especially İrfan Yıldız, Samet Harmandar, Güngör Muhtaroglu, and Selman Kahraman, Göksu Tatoğlu, as well as Captain Mustafa Cengiz and the ship crew.

² We would like to thank Prof. Dr. Akın Savaş Toklu, Dr. Selahattin Çakıroğlu, and Dr. Seren Kırmızı (Istanbul University, Department of Underwater and Hyperbaric Medicine) for joining the excavation.

Batığın ağırlıklı kargosunu oluşturan mortariumlar. Mortaria composing the bulk of the ship's cargo.

Oinochoe

Tüm buluntular SiteRecorder yazılımında günü gününe plana işlenmiş, çıkarılan eserlerin büyük bölümü gemide bulunan konservatör ekibi tarafından mekanik olarak temizlenmiş ve daha sonra çizim ve fotoğraflama ile envanter çalışmaları yapılmıştır. Eserler deniz suyu ve tatlı su karışımı dolu kasalara yerleştirilerek, ön konservasyon aşaması olarak tuzdan arındırma süreci gemide başlatılmıştır. Kazı çalışmalarından çıkarılan buluntuların tamamı ise Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir. Eserlerin tuzdan arındırma işlemleri Müze laboratuvarında devam etmektedir.

All recovered artifacts were documented and mapped daily using SiteRecorder software, and the vast majority of the artifacts were mechanically cleaned by the conservation team. This was followed by inventory work using drawings and detailed imaging. The artifacts were placed in cases filled with a mix of saltwater and fresh water, and preliminary conservation and desalination procedures were performed on board the ship. All recovered artifacts were delivered to the Bodrum Underwater Archaeology Museum. The desalination process continues in the Museum's laboratory.

Akdeniz’de ilk defa ana kargosu mortarium olan bir batığın kazısıyla, mortariumların dışında Kıbrıs, Fenike, Sakız ve Milet kökenli amphoralar ve çeşitli seramikler de bulunmuştur. Batığın en dikkat çeken buluntuları şüphesiz ki kireçtaşı ve pişmiş topraktan yapılmış sunu heykelleridir.

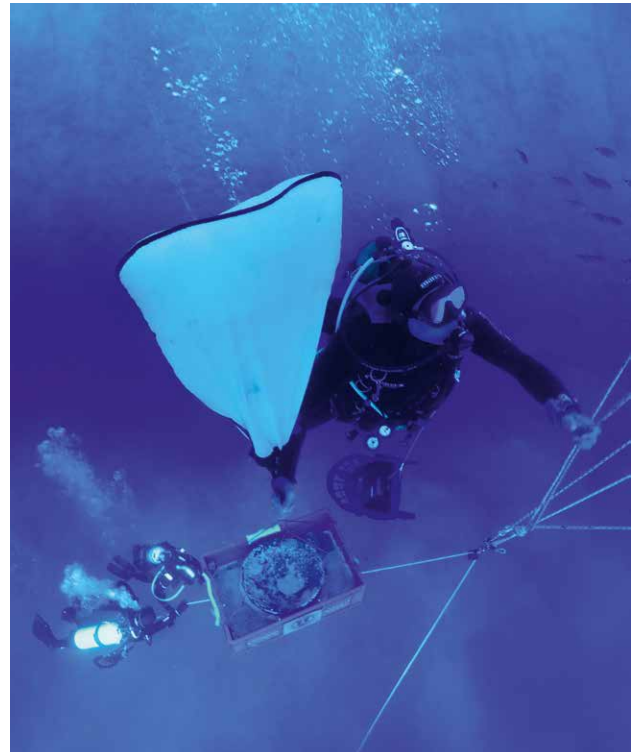
İlk kazı sezonu olan 2017 yılında açığa çıkartılan beş adet heykel ile birlikte, son bulunan yeni heykeller, batığın oldukça özel bir gemiye ait olduğunu göstermektedir. 2019 yılı çalışmaları sırasında da batığın kargosunda yeni sanat eserlerinin varlığı tespit edilmiştir. Bu eserler arasında elinde bir aslan postu tutan 62 cm uzunluğundaki kireçtaşından erkek sunu heykeli bulunmaktadır. Heykel 39 metre derinlikte kumun altında sağlam durumda ele geçmiştir. Bu adak heykelin dışında, iki adet aslan heykelciğine ait parçalar ve bir adet sağlam durumda şahin heykeli de bulunmuştur. 2019 kazı sezonunda ayrıca, boyalı bir oinochoe, olpe, lekythos, tek kulplu sürahi ve testi parçaları, tabak ve kaseler çıkarılmıştır.

This is the first and only shipwreck found with a main cargo of mortaria in the Mediterranean Sea. Other than the mortaria, numerous ceramic artifacts and amphorae from Cyprus, Phoenicia, Chios and Miletus were found. While the main cargo of the ship is composed of mortaria, the most remarkable finds of the shipwreck are, without a doubt, the votive offering statues made of limestone and terracotta.

Newly discovered statues, as well as the five statues found during the first campaign in 2017, demonstrated that the wreck belonged to a remarkable ship. One of them is a 62 cm long votive statue of a man holding a lion’s pelt in limestone. The statue was discovered in good condition buried under the sand layer at a depth of 39 meters. In addition, fragments of two lion figurines and a falcon-shaped statue were found in good condition. During the 2019 campaign, a decorated oinochoe, an olpe, a lekythos, a single-handle pitcher, jug fragments, several plates, and bowls were also uncovered.

Batığın ağırlıklı kargosunu oluşturan mortariumlar.
Mortaria composing the bulk of the ship’s cargo.

Buluntuların yüzeye çıkarılmasından bir kare.
A shot showing the removal of artifacts to the surface

39 metre derinlikte bulunan kireçtaşından yapılmış erkek sunu heykeli.
A male votive statue made out of limestone, found at 39 meters depth

Heykelin yüzeye çıkarılmasından bir kare.
A shot showing the removal of the statue to the surface

İlk belirlemelere göre geminin Kıbrıs kökenli olabileceği görülmüştür. Batık mortarium ve amphoralardan yola çıkarak MÖ 7. yüzyılın sonu 6. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir³. Buluntular, Doğu Akdeniz, Kıbrıs ve Ege arasındaki ilişkiler hakkında yeni veriler sunacak niteliktedir. Ayrıca sualtında bilinen ilk ve tek terakota - kireçtaşı heykel topluluğu Bozukkale batığından çıkarılmıştır⁴.

Karada olduğu gibi sualtında da dünyanın en zengin kültürel mirasına sahip Türkiye'nin Bozukkale batığı ile karasularında ilk defa bu denli önemli bir heykel gurubu gün yüzüne çıkartılmıştır. Kazının üçüncü sezon çalışmalarıyla birlikte batıkta bulunan heykel sayısı 13'e yükselmiştir. Kazıya önümüzdeki yıllarda da devam edilecek olup, çalışmalar batığın daha derin bölümlerinde sürdürülecektir.

³ E. S. Greene, J. Leidwanger, H.Özdaş "Expanding Contacts and Collapsing Distances in Early Cypro-Achaic Trade: Three Case Studies of Shipwrecks off the Turkish Coast", 2012, 22-34.

⁴ J. Karageorghis "The Coroplastic Art of Ancient Cyprus", 1999.

The preliminary results indicate that the most likely origin for the ship is Cyprus. The shipwreck has been dated to the late 7th or early 6th century BCE based on the mortaria and amphora finds³. The finds provide new data on the connection between the southern Mediterranean, Cyprus, and the Aegean. Additionally, the only known underwater terracotta-limestone statue collection⁴ found underwater has been recovered from the Bozukkale shipwreck.

The Bozukkale underwater excavation has revealed a very important assembly of statues in Turkish territorial waters for the first time, enriching our underwater cultural heritage. The total number of statues recovered from the shipwreck reached 13 with the third campaign. The excavation will continue in the following years, expanding into deeper waters of the shipwreck site.

³ E. S. Greene, J. Leidwanger, H.Özdaş "Expanding Contacts and Collapsing Distances in Early Cypro-Achaic Trade: Three Case Studies of Shipwrecks off the Turkish Coast", 2012, 22-34.

⁴ J. Karageorghis "The Coroplastic Art of Ancient Cyprus", 1999.